

IŠVADA

2019 m. vasario 13 d.

Vilnius

Dėl Seimo Peticijų komisijos sprendimo

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija (toliau – Komisija) 2019 m. vasario 13 d. posėdyje iš esmės išnagrinėjo Arūno Sodonio peticiją „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso papildymo“ ir priėmė sprendimą atmesti joje pateiktą pasiūlymą papildyti Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą sąvoka „mažametis“.

Komisija šį sprendimą priėmė, atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos pateiktą nuomonę ir dėl šių motyvų

1) pareiškėjo siūlymas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekse (toliau – BK) įtvirtinti mažamečio asmens sąvokos apibrėžimą iš esmės grindžiamas vien tik tokio apibrėžimo formaliu nebuvimu. Teisingumo ministerijos vertinimu, toks baudžiamojo įstatymo pakeitimas sąlygojantis argumentas vertintinas kaip *akivaizdžiai nepakankamas*. Vadovaujantis baudžiamojo įstatymo normų konstravimo praktika, siūlomas BK pakeitimas turi būti aiškiai pagrįstas galiojančio teisinio reguliavimo ir (ar) baudžiamosios atsakomybės *reglamentavimo spragas tinkamai atskleidžiančia informacija, kartu identifikuojant* tokios reglamentavimo spragos neigiamą įtaką ir (ar) *sukeliamas problemas praktikoje* taikant galiojančias baudžiamojo įstatymo normas;

2) nepaisant mažamečio asmens apibrėžimo formalaus nebuvimo baudžiamajame įstatyme, *mažametystės samprata yra tinkamai atskleista* baudžiamosios teisės doktrinoje ir *išaiškinta* Lietuvos teismų praktikoje, kurioje minėtais išaiškinimais sėkmingai ir sklandžiai vadovaujamasi. Atitinkamai, baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje mažamečiu, *kaip bendra taisyklė*, laikomas jaunesnis nei 14 metų amžiaus asmuo. Taip, pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad, „jei nukentėjusiajam nusikaltimo padarymo metu nebuvo suėję 14 metų, *jis laikomas mažamečiu asmeniu* ir veika kvalifikuojama pagal BK 149 straipsnio 4 dalį ar 150 straipsnio 4 dalį, *jei kaltininkas suvokė*, kad nukentėjusysis asmuo yra mažametis“, tuo tarpu, „jei nukentėjusiajam nusikaltimo padarymo metu buvo suėję 14 metų, bet dar nebuvo suėję 18 metų, *jis laikomas nepilnamečiu asmeniu* ir veika kvalifikuojama pagal BK 149 straipsnio 3 dalį ar 150 straipsnio 3 dalį, *jei kaltininkas suvokė*, kad nukentėjusysis asmuo yra nepilnametis“;

3) nukentėjusiojo mažamečio asmens atvejais, siekiant kaltininkui inkriminuoti šį nusikalstamą veiką kvalifikuojantį požymį, *visada privaloma nustatyti*, kad kaltininkas suvokė (arba pagal bylos aplinkybes, ypač nukentėjusiojo fizinius duomenis, taip pat savo asmenines savybes, *turėjo ir galėjo suvokti*), kad nukentėjusysis asmuo yra mažametis. Jei kaltininkas *nesuvokė*, kad nukentėjusysis yra mažametis asmuo, ir teismas pripažįsta, kad kaltininkas pagal bylos aplinkybes, ypač nukentėjusiojo fizinius duomenis, taip pat savo asmenines savybes, neturėjo ar *negalėjo suvokti*, kad nukentėjusysis yra mažametis asmuo, minėtas kvalifikuojantis požymis kaltininkui negali būti inkriminuotas. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, teigtina, kad realaus poreikio baudžiamajame įstatyme papildomai formaliai apibrėžti (pavyzdžiui, kaip siūloma peticijoje, tiesiog nurodant, kad tai jaunesnis nei 14 metų amžiaus asmuo) mažamečio asmens sąvoką nėra ir tokio pobūdžio siūlymas *laikytinas netikslingu*;

4) mažamečio asmens sampratos susiejimas vien tik su žmogaus 14 metų amžiaus riba yra *klaidinantis ir neatitinka* baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje suformuoto

mažametystės sampratos išaiškinimų. Pažymėtina, kad *ypatinga mažamečio apsauga* baudžiamajame įstatyme *iš esmės pagrįsta tuo*, kad mažamečiai dėl savo fizinį, psichinių, psichologinių savybių bei socialinės patirties stokos nesugeba tinkama apimtimi apsiginti nuo neteisėtų, ypač smurtinio pobūdžio, veiksmų ir dėl šios priežasties jie priskiriami itin pažeidžiamai visuomenės grupei, kuriai būtina ypatinga visų teisės šakų visokeriopa apsauga. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos teismai asmens (nukentėjusiojo) mažametystę, kaip bendra taisyklė, *sieja su asmens (nukentėjusiojo) bejėgiška būkle*, kuri savo ruožtu *siejama ne su vien formalia šio asmens amžiaus ribos išraiška*, o *yra neatsiejama* nuo tokio nukentėjusiojo fizinės, psichinės ir psichologinės būklės savybių visumos. Atitinkamai, asmuo (kaip nukentėjusysis) gali būti laikomas bejėgiškos būklės ir, kaip to pasekmė, *pripažįstamas mažamečiu* net ir tais atvejais, *kai jam jau yra suėję 14 metų*, jeigu toks nukentėjusysis, teismo vertinimu, pagal savo fizinį, protinį ir psichinį išsivystymą bei socialinę brandą *nesuvokia* daromų su juo nusikalstamų veiksmų esmės, *nesugeba* pasinaudoti savo teisėmis ir tinkamai apginti savo interesų bei iš esmės *negali* veiksmingai pasipriešinti kaltininkui.. Atsižvelgiant į tai, mažametystės sampratos baudžiamajame įstatyme *susiejimas su vien tik formaliai nurodyta asmens amžiaus riba* (kaip siūloma peticijoje), laikytinas paviršutinišku šios sampratos suvokimu, vadovaujantis kuriuo, galimai *būtų nepagrįstai susiaurintas* šiuo metu baudžiamosios teisės doktrinoje ir teismų praktikoje pripažįstamų mažamečių asmenų ratas bei *apribota* teismų diskrecija spręsti, atsižvelgiant į nevienodą mažamečių asmenų pažeidžiamumo lygį bei į konkrečios nagrinėjamos bylos aplinkybes, dėl nukentėjusių asmenų pripažinimo mažamečiais.

Peticijų komisija, vadovaudamasi Peticijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalies ir Seimo Peticijų komisijos nuostatų 28 punktu, siūlo Seimo seniūnų sueigai įtraukti į Lietuvos Respublikos Seimo pavasario sesijos darbotvarkę protokolinio nutarimo dėl Peticijų komisijos sprendimo dėl Arūno Sodonio peticijos projektą.

PRIDEDAMA:

1. Arūno Sodonio peticijos kopija, 1 lapas.
2. Teisingumo ministerijos 2019 m. sausio 25 d. raštas Nr.(1.39E) 7R-490, 2 lapai.
3. Išrašas iš Peticijų komisijos 2019 m. vasario 13 d. posėdžio protokolo Nr. 250-P-02, 1 lapas.
4. Lietuvos Respublikos Seimo protokolinio nutarimo projektas, 1 lapas.

Komisijos pirmininkas

Petras Čimbaras

Janina Šniaukštienė, tel. (8 5) 239 6819, el. p. janina.sniaukstiene@lrs.lt